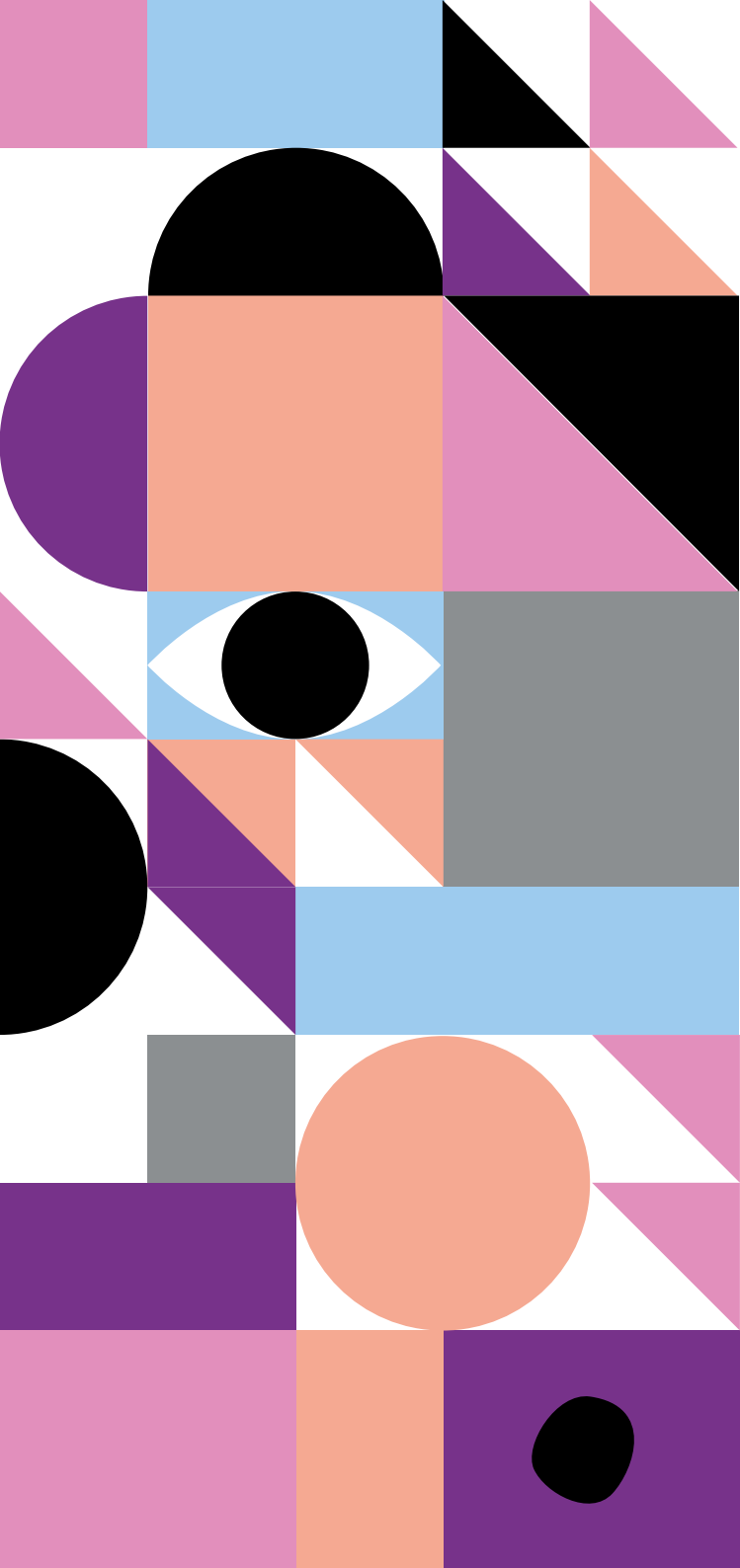

Чи є якийсь вихід?

Насильство в школі, вдома.
Що я можу зробити?

Про що цей буклет і чим він може бути для тебе корисним?

Те, що ми написали тут, може стати в нагоді, коли ти:

- спостерігаєш за чієюсь неприємною для тебе поведінкою,
- намагаєшся зрозуміти, що ж насправді відбувається? (не завжди одразу зрозуміло, що є насильством, жорстоким поведженням, а що ні),
- не знаєш, що можеш і мусиш зробити в цій ситуації – для себе і для інших,
- ще не знаєш, як знайти щось, що переконає тебе, що варто протистояти
- насильству, змінювати ситуацію та звертатися по допомогу.

На кожній сторінці ми пишемо про важливі справи:

- відмінність від інших та подібність до них,
- чутливість і емпатія,
- як знайти вихід у складній ситуації

Бути подібним _____ чи відрізнятись?

Я подібний/подібна до інших

З чим в тебе асоціюється?

Люблю...

.....

Вмію...

.....

Я... (який/яка?)

.....

В мене інакше ніж в інших

З чим в тебе асоціюється?

Люблю...

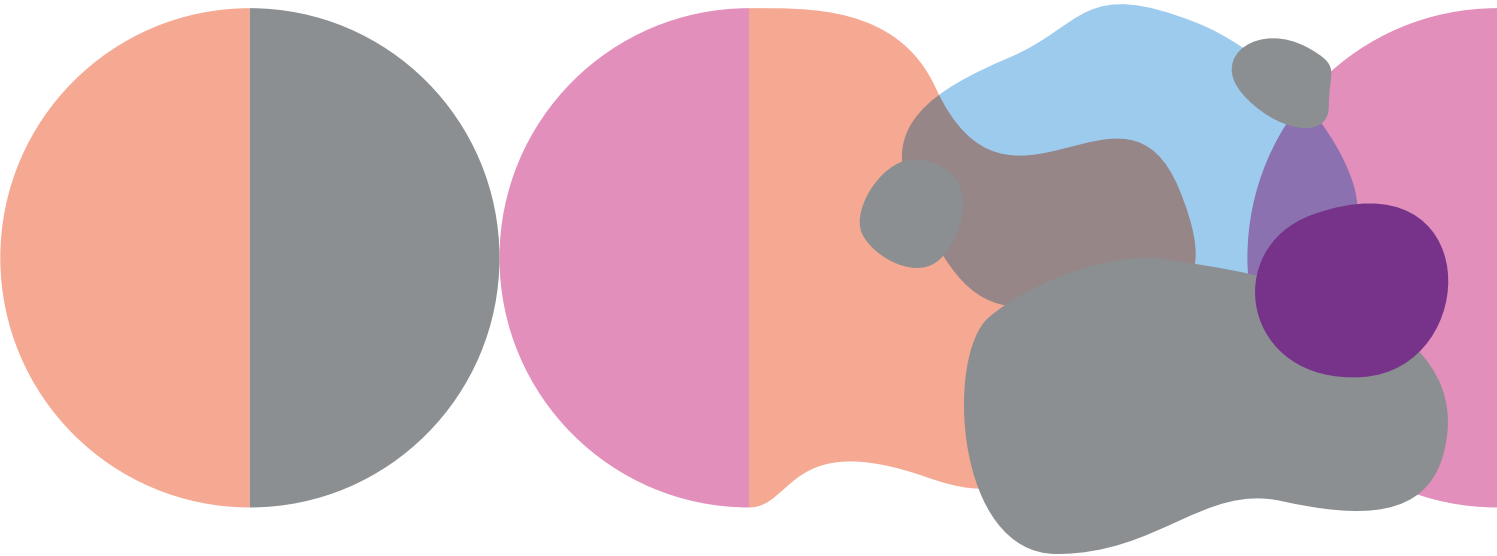
.....

Вмію...

.....

Я... (який/яка?)

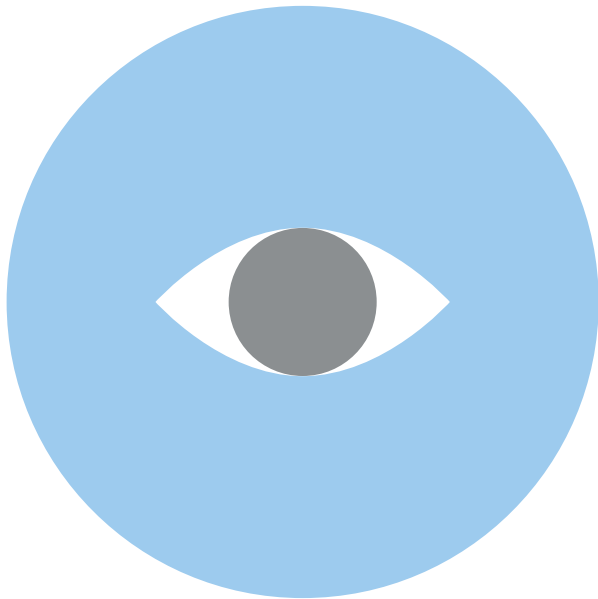
.....

Я подібний/подібна до інших – У мене багато спільного, я не відрізняюсь.
Як думаєш, подібних людей частіше приймають?

В мене інакше ніж в інших – я відрізняюсь, я є собою, в чомусь схожий/а, а в чомусь відмінний/а, інші іноді хочуть мене змінити.

Яким я хочу бути і яким я є насправді?

Іноді тобі може щось не подобатися в собі:

- коли інші негативно оцінюють те, який/яка ти є
- і хочеш щось в собі змінити
- коли робиш щось, що не відповідає твоїм переконанням

Змінюйся

коли Тобі потрібні ці зміни!

Ми можемо відрізнитися рівнями своєї чутливості Це недолік чи перевага?

- це означає, що ми повинні піклуватися один про одного
- вона потрібна мені для відносин з іншими людьми, в тому числі для дружби
- завдяки їй я можу пізнавати і виражати себе

Про чутливість говоримо так:

йому нічого не можна сказати

перегинає

в неї груба шкіра

він занадто чутливий

все витримує

Чутливість близька до ЕМПАТІЇ.

- Чи у всіх вона є?
- Це погляд з перспективи іншої людини
- Я сприймаю і розумію емоції та рішення іншої людини
- Я вмію проявляти співчуття
- У мене є друзі
- Свідчить про емоційний інтелект
- Завдяки ній можу співпрацювати з іншими

Чи я знаю таку людину? Хто вона?

вміє слухати

пам'ятає про мої справи

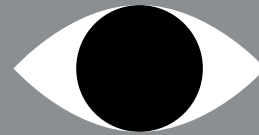
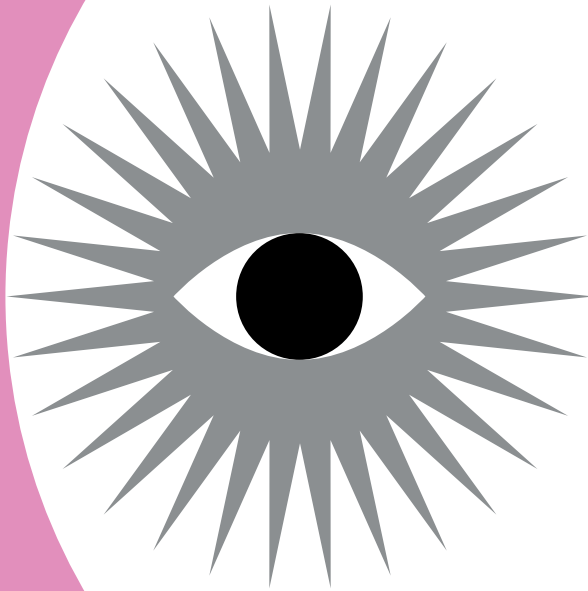
помічає деталі

вона мене розуміє

Який/яка я?

Що тобі подобається?

Що не подобається – поведінка інших людей? Ситуації? Місця?

Кожен має
право на:

- **свої емоції** – я маю право їх відчувати і висловлювати
- **свої рішення, свій вибір** – я знаю, що мені подобається, а що ні
- **рішення щодо мого образу** – я вирішую, чи зображати мене, хто і як може це робити (я на фото, малюнку, відео, зображенні)
- **своє тіло** – тільки я приймаю рішення про моє тіло

ТИ

це твої інтереси, думки, потреби,
емоції, мрії, плани.

Коли хтось перетинає мої кордони – насильство, агресія.

Коли хтось проявляє агресію чи насильство по відношенню до мене, мої емоції часто є першим сигналом, що мені це не подобається. Варто спостерігати за ними, називати їх.

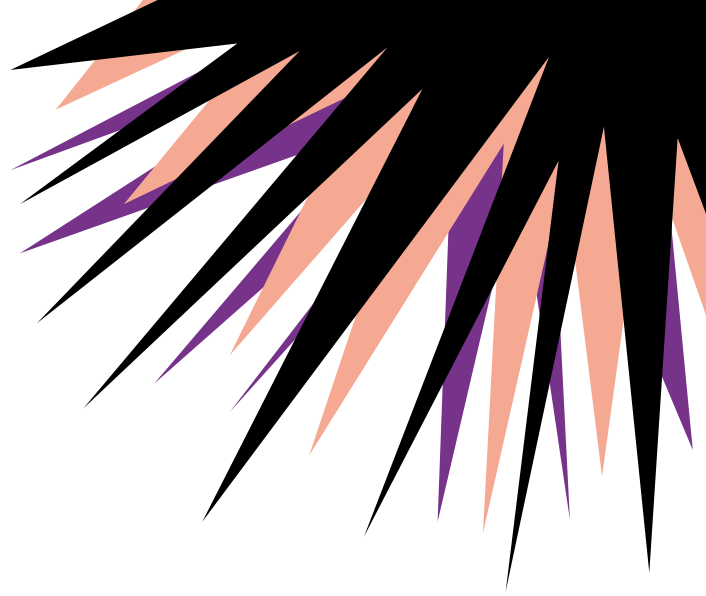
Я відчуваю **страх**, коли хтось...

Я відчуваю **злість**, коли хтось...

Мені **сумно**, коли хтось...

Мені **соромно**, коли хтось...

Я відчуваю **безпорадність**, коли хтось...

Історія Ізи:

Вероніка сказала при всіх, що у кожного хлопця є моя фотографія. де я переодягаюся на фізкультуру. Я прикинулася, що не вірю, що це такий жарт, але я була перелякана. Тоді Янек сказав: – Це неправда, Вероніка тебе лякає! І я відчула полегшення. Але Янек перейшов в спортивну школу. Потім стало ще гірше, почалися дурнуваті меседжі від її близьких подруг, «Хто це сказав? Тут нікого немає» – вони гостили мене, ховали мій телефон, і інші речі. Я хотіла, щоб хтось нарешті зупинив це і сказав, що це все просто жарти. Але це продовжувалося. Я розповіла сестрі, вона розповіла батькові. А якби я не розповіла? Я не знаю, що було б далі... Тато поговорив з класним керівником, були заняття з педагогом, і виявилось, що не всім це подобається.

Факти цієї історії мають своє місце у схемі:

чиясь поведінка по відношенню до мене

мої емоції

мої думки

моя поведінка

що мені потрібно?

кому я розповім про це?

до кого звернутися за допомогою?

Хто може допомогти?

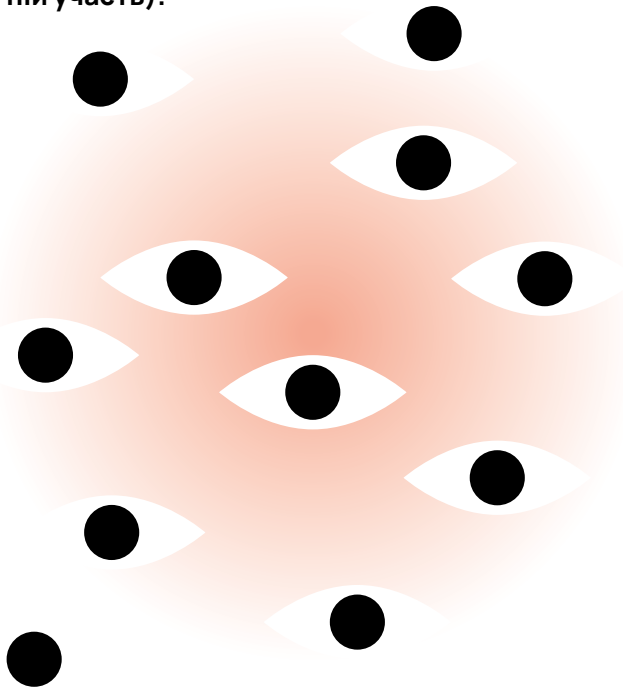
У вашій школі є люди, які допомагають в таких ситуаціях – зазвичай це педагог, шкільний психолог, твій класний керівник, директор школи.

Не залишайся наодинці з цією ситуацією!

Ніколи!

А якщо не в школі? Шукай когось, хто зрозуміє тебе, вислухає твою історію і допоможе знайти найкраще рішення!

Це твоє право – шукати допомоги, захисту. Будь-яка агресія повинна бути припинена будь-яка агресія – фізична, психологічна (в тому числі вербальна) тощо! Від неї страждаєте не тільки ви, а й усі, хто поруч (вони теж беруть у ній участь).

Якщо історія Ізи або схожа на неї стосується тебе – подумай про свою власну.

Подумай про те, як склалася або могла скластися ця ситуація:

Як інші поведуться зі мною

(а мені це не подобається, це викликає у мене неприємні відчуття)?

.....

Що я тоді відчуваю?

Страх, сором, злість, сум, безпорадність, інше – що?

.....

Що я думаю про це?

.....

Як себе поведу?

.....

Що мені потрібно?

.....

Кому я про це розповім?

.....

Кого попрошу про допомогу?

.....

Коли я бачу або знаю, що хтось жорстоко поводиться з іншими

Це уривок з розмови з людиною, яка допомагає дітям та молоді у складних життєвих ситуаціях. Прочитай та дай відповіді на запитання на наступній сторінці.

Тимек: Віднедавна Янек перестав розмовляти з нами на перервах, часто виходить зі школи раніше. Я не знаю, що відбувається. Я писав йому, але не отримав жодної відповіді. Зрештою, я нічого йому не зробив, він був хорошим другом.

Консультант: У тебе є якісь припущення, що відбувається? Щось з його здоров'ям? Щось з його сім'єю?

Тимек: Я знаю, що його батьки постійно сваряться. Я якось був у нього вдома і бачив його батька в дії. Я б не хотів мати такого батька. Він міг розлютитися на будь-що і одразу кричав. Тимек швидко витягнув мене з дому.

Консультант: Коли це було? Ви про це говорили?

Тимек: Нещодавно. Ми не говорили. Тобто... я казав йому, щоб він не переймався цим, що ми не маємо впливу на те, які у нас батьки, що у світі є стільки класних речей. Але насправді з тих пір він трохи віддалився – можливо, я якось по-дурному це сказав.

Консультант: Ти маєш рацію – Янек не винен у тому, як поводить його батько. Можливо, йому було незручно, це важко, соромно, що ти бачив, як поведився його батько. Йому, безумовно, потрібен контакт з тобою – адже ви друзі.

Тимек: Ну, звичайно! Я теж за ним сумую. Може, я ще спробую йому написати.

Консультант: Спробуй. Перевір, чи він в порядку. Приємно чути, що ти піклуєшся про нього. Ти був наляканий ситуацією в його будинку?

Тимек: Насправді так, але мені не вистачило сміливості сказати його батькові, що я про це думаю, зрештою, він дорослий і він його батько – він має свої права.

Консультант: Ніхто не має права бути агресивним. А Янек має право на безпечний, хороший дім. Я розумію, що ти боявся відреагувати. Ти говорили про це з кимось дорослим?

Тимек: Ні, хоча... я думав про те, щоб розповісти мамі – вона, напевно, була б небайдужа і обов'язково щось би зробила. Вона була на моєму боці коли йшлося про мене, і я не знаю, що було б, якби вона цього не зробила. Я не розповів мамі, бо не знаю, чи це було б окей для Янка – може, його справи покращились?

Консультант: Поговори з мамою. Треба переконатися, що Янек у безпеці. Дорослим легше допомогти в таких ситуаціях. А у твоєму випадку вони допомогли?

Тимек: Так. Хоча я теж боявся реакції і наслідків і довго з цим ходив. Гарзд... Гадаю, мені треба поговорити з мамою.

Консультант: Ага. Напиши ще раз. Якщо це не спрацює – ми знайдемо інше рішення

Як вважаєш: що в цій історії могло вказувати на те, що Янек потребував допомоги друга? Познач відповіді, які підходять на твою думку.

- а)** Нічого – якби йому потрібна була допомога друга, він би так і сказав,
- б)** Янек уникав контакту, і це турбувало Тимка – він не знав, що відбувається з Янком;
- в)** поведінка батька Янка, свідком якої був Тимек. Незрозуміло, що ще відбувається вдома у хлопця.

Тимек розповів про ситуацію, в якій опинився Янек в своєму домі. Вони з батьками обговорили всі «за» і «проти» допомоги в цій ситуації. Виберіть 2–3 відповіді, які найбільше переконують вас допомогти.

Він важливий для нього, він хоче допомогти йому і хоче, щоб вони й надалі були друзями.

Будь-хто може опинитися в ситуації, коли хтось агресивно ставиться до них, і Тимек теж.

Робити вигляд, що нічого не сталося – егоїстично.

Тимку також було неприємно слухати агресивні висловлювання на адресу Янка – коли відчуваєш, що тобі неприємно з цим, хвилюєшся і думаєш, чи хтось у безпеці, варто звернутися по допомогу.

Янек не повинен залишатися з цим наодинці – це несправедливо. Янек не один, коли йому допомагає Тимек.

ідповіді:

Відповідь а)

неправда! не завжди людина, яка потребує допомоги, скаже про це прямо.

Відповідь б)

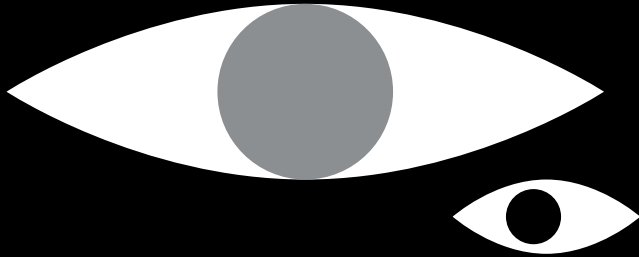
правда! коли ти знаєш, що хтось може бути у скрутному становищі, постарайся за ним і переконайся, що з ним все гаразд. Якщо ні – поговори з близьким тобі дорослим – вдома, в школі – і попроси їх розібратися в ситуації. Підтримуй зв'язок зі своїм другом чи подругою у цій ситуації, ти їм дуже потрібен.

Відповідь в)

правда! Ніхто не має права застосовувати насильство проти іншої людини. Кожен повинен реагувати на таку поведінку. Іноді ти можеш боїтися реагувати, але завжди варто.

А коли це я бачу наси́льство?

Педагогиня: Ситуація Вероніки стосується всіх нас – кожен учень, який бачив або знав, що відбувалося в класі, був причетний до цього. Тому кожен має свою думку з цього приводу.

Вероніка: Привіт, я Вероніка. Ви знаєте мене з історії Ізи. Це я винна в тому, що вона захотіла змінити школу. Вона дратувала мене своєю чутливістю. Вона завжди заступалася за інших, була такою ідеальною, і це так дратувало. Думаю, я хотіла побачити, скільки вона зможе витримати. Коли я отримувала гіршу оцінку, я відігралася на ній. Я б хотіла повернути час назад, але знаю, що не можу. Педагогиня багато разів запитувала мене, батьки теж – що на мене напало, що я налаштувала клас проти Ізки, вигадала їй прізвисько, пліткувала. Може, я хотіла, щоб мені хтось сказав: «Стоп!».

Кароліна: Я сама не знала, що треба робити, ми чекали, що хтось скаже нам, що робити. Неприємно було дивитись, як нападають на Ізу, але я не мала жодного уявлення, що робити.

Пьотрек: Батьки казали мені не вплутуватися в чужі суперечки, я вдавав, що не помічаю, а ми всі бачили, що відбувається. Вчора педагогиня сказала дещо інше. Що треба мати сміливість і сказати спробувати впливати на те, яким є світ і наша група. Я вже й сам не знаю.

Тимек: може, це щось між дівчатами, може, вони посварилися через щось? Що я думаю? Це було безглуздо. Вероніка собі веселилась, а та плакала. І як тут вірити в дружбу?! Я теж колись змінив школу через такі знущання наді мною. Ніхто мені не допоміг – батьки перевели мене, і я намагався забути. Брр, ніколи знову.

Янек: Я знаю, що Ізі було важко саміі, а проти неї була група Верки. Я на той час вже пішов з класу, тому не боявся, що траплю під роздачу Верки і вона помститься мені.

Як говорити про насильство?

Коли ти бачиш поведінку, яку вважаєш неприйнятною – завжди намагайся поговорити з кимось про це, **розкажи, що відчуваєш** з приводу того, що бачиш і як почувашся.

Якщо хтось стосує насильство по відношенню до тебе, **скажи про це голосно, знайди когось**, з ким тобі буде комфортніше.

Завжди:

- Залишайся при своїх думках і почуттях. Якщо хтось каже, що нічого не сталося – вони не можуть знати, оскільки вони це не ти, кожен може відчувати по-різному.
- Коли неприємно почуватимешся через якусь поведінку – чийсь або своєю власною – **зупинись**, дай собі **час подумати** – в тебе завжди є час!

Мені не подобається твоя поведінка!

Мені неприємно, коли...

Мені не подобається, коли хтось...

Я думаю, що це несправедливо і не окей, коли...

Я не хочу робити те, до чого ти мене спонукаєш!

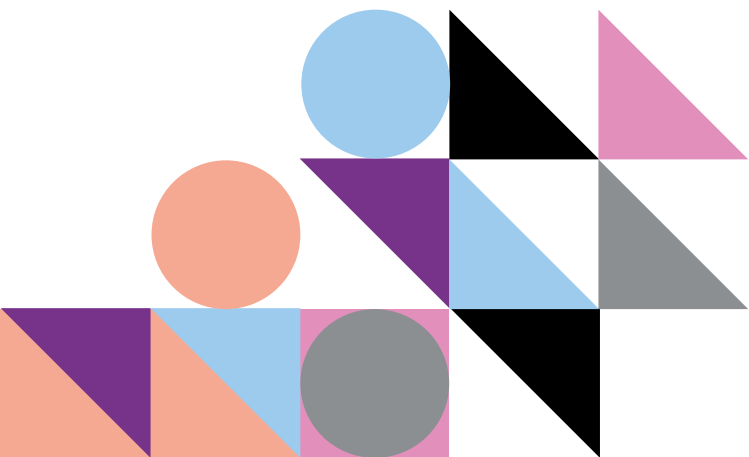
Мені треба подумати, я тобі потім скажу.

Я хочу, щоб ти припинив/ла...

Мені не подобається, коли...

Де ти можеш знайти допомогу:

- Близька доросла людина, якій ти довіряєш.
- Педагог, шкільний психолог, вихователь.
- Телефон довіри Уповноваженої з прав дитини 0800 121212/ також українською та російською.
- Телефон довіри для дітей та молоді 116 111

FUNDACJA
**Polskie
Forum
Migracyjne**

www.forummigracyjne.org
+48 692 913 993
+48 22 11 000 85
info@forummigracyjne.org

ISBN 978-83-974554-0-5

9 788397 455405

